

пружність насиченої пари і абсолютна вологість повітря зростають більше, ніж швидкість випаровування води з поверхні.

4. За кліматотвірними властивостями едифікаторів головної синузії можна створити паркові і лісопаркові фітоценози, що володіють високою естетичною цінністю і сприятливими санітарно-гігієнічними умовами.

Література

1. Кучерявий В.П. На зелених орбітах Львова. – Львів: Каменярь, 1972. – 108 с.
2. Кучерявий В.П. Зеленая зона города. – К.: Наук. думка, 1981. – 248 с.
3. Кучерявий В.П. Урбоекологія. – Львів: Світ, 2001. – 439 с.
4. Клімат Львова// За ред. В.М. Бабіченко, Ф.В. Зузук. – Луцьк: вид-во Вол. ДУ, 1998. – 187 с.
5. Молчанов А.А., Губарева В.А. Взаимосвязи в лесном биоценозе. – М.: Наука, 1980. – 152 с.
6. Мельничук С.П. Мікроклімат різних типів підстилаючої поверхні у м. Львові// Матер. міжнар. конференції "Проблеми урбоекології, урболандшафтознавства і фітомеліорації". – Львів: УкрДЛТУ, 2003. – 7 с.
7. Щербань М.И. Микроклиматология. – К.: КГУ, 1968. – 211 с.

УДК 581.526:712.23 [477-25]

Аспір. О.А. Кушнір – НАУ, м. Київ

ДЕНДРОФЛОРА ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-МЕМОРІАЛЬНОГО ЛУК'ЯНІВСЬКОГО ЗАПОВІДНИКА

Наведено дендрофлору відомого некрополю у м. Києві, її стан та пропозиції щодо реконструкції.

Ключові слова: дендрофлора, заповідник, декоративні насадження, газон, композиція, квіткове оформлення, однорічники

O.A. Kushnir – National Agrarian University, Kiev

Dendroflora of state historical-memorial Luk'yanovsky preserve

The dendroflora of known the necropolis in Kiev, its state and suggestions in relation to a reconstruction are resulted in this article.

Keywords: dendroflora, preserve, decorative plantings, glassplot, composition, flower ornamentation, annual-plants

Згідно з тематикою наукових досліджень впродовж 2002-04 рр. ми досліджували планувальну структуру та стан декоративних насаджень відомого Лук'янівського некрополю у м. Києві, якому у 1994 р. був наданий статус Державного історико-меморіального Лук'янівського заповідника [3].

Історія створення Державного меморіального Лук'янівського заповідника у м. Києві

Лук'янівський некрополь є одним з найдавніших у Києві, який було закладено більше ста років тому наприкінці XIX ст. Після закриття кладовища на Щекавиці для мешканців Подолу і Плоської частини потрібно було відкрити ще одне кладовище, яке мало бути центральним для Києва – так наприкінці вул. Великої Дорогожицької і виникло Лук'янівське кладовище зі статусом Центрального. 26 липня 1878 р. Дума прийняла постанову про відведення під це кладовище 3 десятини землі. У подальшому кладовище збільшувалось. На сьогодні кладовище має площу 20,3 га (військове 5 га). На кла-

довищі ховали представників всіх віросповідань, крім тих, що мали свої окремі цвинтарі.

У 1912 р. на Лук'янівському цивільному кладовищі вже було поховано близько 30 тис. осіб. У 1917 р. його було поділено на 54 ділянки (до 1000 місць кожна). Сьогодні кладовище нараховує 45 ділянок [3].

У 1887 р. тут було побудовано каплицю, а у 1912 р. зведено загорожу навколо кладовища.

Завдяки тому, що Лук'янівський некрополь був Центральним у Києві, на ньому поховано багато кращих представників інтелігенції – відомі викладачі гімназій, професура багатьох університетів, видатні художники, академіки АН України, а також герої громадянської війни, учасники ВВв та ін.

Тут поховані представники майже всіх давніх українських старшинських родів, тому Лук'янівський некрополь може мати назву "українське кладовище", хоча поряд поховані представники інших національностей – росіяни, євреї, поляки та ін.

Переважно саме на це кладовище переносили поховання після ліквідації історичних поховальних комплексів на Аскольдовій могилі, Щекавиці, у Покровському монастирі.

На Лук'янівському кладовищі поховання відбувалися до його закриття у 1962 р., та окремі поховання здійснювались до 1963 р. На теперішній час на кладовищі дозволяються тільки підхоронювати до могил рідних урни з кремованим прахом.

Питання про утворення на основі старовинного некрополя історико-меморіального заповідника мало довгу історію. За ініціативою районної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури 19.11.1983 р. Шевченківський райвиконком народних депутатів прийняв рішення № 135 про створення меморіалу на Лук'янівському кладовищі. У цей період були розроблені проектні пропозиції щодо реконструкції кладовища, здійснена інвентаризація всіх поховань, а автором монографії "Історія Київського некрополя" Л.А. Проценко проведена реєстрація родичів похованих, а також було здійснено розчищення зелених насаджень.

За зверненням представників громадськості, державних органів було ініційовано прийняття Постанови Кабінету Міністрів від 1.07.1994 р, № 447 "Про оголошення комплексу пам'яток історії та культури Лук'янівського цивільного кладовища в м. Києві Державним історико – меморіальним Лук'янівським заповідником" [3].

Перші кроки діяльності заповідника заключалися у впорядкуванні значної частини території кладовища, велися підготовчі роботи по розробці генплану охорони і розвитку заповідника, відреставровано пам'ятники на багатьох могилах видатних, проводяться Дні вшанування пам'яті визначних діячів, вивчаються наукові джерела, сформувалася невелика експозиція музею.

Світова практика свідчить, що історичні меморіальні заповідники – один із вагомих елементів національної культури. Наша столиця повинна мати такі заповідники. Це істотно підсилить імідж Києва – великого європейського міста, історичного центру України.

Аналіз стану декоративних насаджень Державного історико-меморіального Лук'янівського заповіднику у м. Києві

У 2003 р. ми вивчали декоративні насадження спеціального призначення, зокрема на Лук'янівському військовому та цивільному кладовищах, які зараз мають статус Державного історико-меморіального заповідника. На зазначеному об'єкті досліджувалася їх планувальна структура, видовий склад та стан декоративних насаджень. Дендрофлора декоративних насаджень Лук'янівського військового та цивільного кладовищ представлена в таблиці.

Табл. Дендрофлора деревних та кущових рослин Державного історико-меморіального Лук'янівського заповідника

№ з/п	Українська назва	Латинська назва
1	2	3
Хвойні дерева		
1	Кипарисовик Лавсона	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl.
2	Сосна звичайна	<i>Pinus silvestris</i> L.
3	Туя західна	<i>Thuja occidentalis</i> L.
3	Широкогілочник східний	<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco
4	Ялівець звичайний	<i>Juniperus communis</i> L.
5	Ялівець козацький	<i>Juniperus sabina</i> L.
6	Ялина звичайна	<i>Picea abies</i> (L.) Karst
7	Ялина колюча	<i>Picea pungens</i> Engelm.
Листяні дерева		
1	Береза повисла	<i>Betula pendula</i> Roth
2	Вишня звичайна	<i>Cerasus vulgaris</i> Mill.
3	Верба ламка	<i>Salix fragilis</i> L.
4	В'яз граболистий	<i>Ulmus carpinifolium</i> L.
5	В'яз шорсткий	<i>Ulmus glabra</i> Huds.
6	Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.
7	Горобина звичайна	<i>Sorbus aucuparia</i> L.
8	Горіх грецький	<i>Juglans regia</i> L.
9	Горіх чорний	<i>Juglans nigra</i> L.
10	Граб звичайний	<i>Carpinus betulus</i> L.
11	Груша звичайна	<i>Pyrus communis</i> L.
12	Дуб червоний	<i>Quercus rubra</i> Du Rei
13	Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i> L.
14	Клен польовий	<i>Acer campestre</i> L.
15	Клен цукристий	<i>Acer saccharinum</i>
16	Клен ясенелистий	<i>Acer negundo</i> L.
17	Клен-явір	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.
18	Липа дрібнолиста	<i>Tilia cordata</i> L.
19	Липа широколиста	<i>Tilia platyphyllos</i> L.
20	Робінія псевдоакація	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.
21	Слива домашня	<i>Prunus domestica</i> L.
22	Тополя біла	<i>Populus alba</i> L.
23	Тополя італійська	<i>Populus italica</i> (Du Roi) Moench
24	Тополя канадська	<i>Populus canadensis</i> Moench.
25	Тополя сіріюча	<i>Populus canescens</i> Sm
26	Тополя чорна	<i>Populus nigra</i> L.

1	2	3
27	Черемха пізня	<i>Padus serotina</i> (Ehrh.) Ag.
28	Черешня (вишня пташина)	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench.
29	Яблуня домашня	<i>Malus domestica</i> Borkh.
30	Ясен звичайний	<i>Fraxinus excelsior</i> L.
Листяні кущі		
1	Аронія чорноплідна	<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliot.
2	Бірючина звичайна	<i>Ligustrum vulgare</i> L.
3	Бузок звичайний	<i>Syringa vulgaris</i> L.
4	Бузок перський	<i>Syringa persica</i> l.
5	Гортензія мітлиста	<i>Hydrangea macrophylla</i> L.
6	Калина-гордовина	<i>Viburnum lantana</i> L.
7	Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i> L.
8	Пухироплідник калинолистий	<i>Physocarpus opulifolia</i> (L.) Maxim.
9	Самшит вічнозелений	<i>Buxus sempervirens</i> L.
10	Свидина кров'яно-червона	<i>Swida sanguinea</i> (L.) Opiz.
11	Спірея середня	<i>Spiraea media</i> Franz Schmidt
12	Форзиція звисаюча	<i>Forsythia suspense</i> (Thunb.) Vahl.
13	Шипшина собача	<i>Rosa canina</i> L.
14	Чубушник вінцевий	<i>Philadelphus coronarius</i> L.

За результатами проведеної нами інвентаризації декоративних насаджень на Лук'янівському військовому кладовищі встановлено, що деревна рослинність представлена 29 деревними та 11 кущовими видами.

Декоративні насадження знаходяться у хорошому стані, розміщені рівномірно на території та не потребують значної реконструкції. Тільки окремі дерева потребують видалення через незадовільний стан: засохлі, суховершинні, аварійні і, відповідно, становлять загрозу для життя людей та матеріальних цінностей, зокрема, могильних пам'яток видатних осіб.

Основним видом із деревних рослин, що переважає в насадженнях на території кладовища, є туя звичайна, а її участь становить близько 60 %. У більшості випадків вона знаходиться у задовільному стані, а через компактні розміри крони, оптимальну висоту та максимальну декоративність вона є одним із найкращих видів хвойних деревних рослин, що застосовується та може бути використана в насадженнях спеціального призначення, зокрема на кладовищах [1].

Кількість видів квіткових та декоративно-листяних рослин на території Лук'янівського військового кладовища незначна, але найпоширенішим видом є хоста або фуксія, яка одночасно і декоративно-листяна і гарноквітуча рослина. На таких об'єктах традиційним є використання таких видів квіткових рослин: чорнобривців, сальвії, очитків, конвалії та різних видів ґрунтокривних.

Асортимент квіткових рослин потребує розширення, удосконалення, та створення композицій згідно із призначенням. На цивільному кладовищі видовий склад деревно-кущової рослинності подібний, але вона знаходиться у значно гіршому санітарному стані [2]. Тут спостерігається суцільна захаращеність більшості ділянок, велика кількість сухостійних, хворих, пошкоджених та аварійних дерев і кущів.

Квіткова та декоративно-листяна рослинність майже відсутня, через недостатнє освітлення. Декоративні насадження на цивільному кладовищі потребують значної реконструкції, особливо на периферійних ділянках.

Вивчення декоративної рослинності на Лук'янівському некрополі показує, що вона потребує проведення реконструктивних заходів різної інтенсивності та покращення і розширення асортименту декоративних рослин згідно із сучасними вимогами до насаджень спеціального призначення [4].

Література

1. Кохно М.А., Кузнєцов С.І. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Голонасінні. – К.: Вища шк., 2001. – 205 с.
2. Крюссман Герд. Хвойные породы. – М.: Лесн. пром-сть, 1986. – 354 с.
3. Проценко Л., Косенко Ю. Лук'янівське цивільне кладовище. Путівник. – К.: Інтерграфік, 2001. – 191 с.
4. Уход за декоративными растениями. Справочник. – М.: Глобус, 2000. – 112 с.

УДК 630*27:63.017

Мол. наук. співроб. С.В. Кучерявий – УкрДЛТУ

ЕДИФІКАТОРИ, СУБЕДИФІКАТОРИ ТА АСЕСЕКТАТОРИ ЕТАЛОННИХ ПАРКОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ М. ЛЬВОВА

Висвітлюється структура еталонних паркових фітоценозів.

Ключові слова: парковий фітоценоз, едифікатор, субедифікатор, асесектатор, еталон.

S.V. Kucheryavij – USUFWT

Edaphicators, subedaphicators and assectators of model park phytocenoses

It is shown the structure of model park phytocenoses

Keywords: park phytocenoses, edaphicator, subedaphicator, assectator model.

Головною особливістю екологічної класифікації паркових фітоценозів є те, що об'єднуючим началом різноманітних зовнішніх ознак рослинних угруповань є однорідність ґрунтово-гідрологічних та кліматичних умов, єдність походження від однієї, зрідка від двох-трьох, корінних рослинних асоціацій, однаковий лісорослинний потенціал як еталон природної продуктивності даного типу лісу, до якого належить та чи інша асоціація. Як відомо, в основу інформативних показників лісового онтогенезу покладені еталонні насадження за типами лісу.

Зрозуміло, що молоді насадження одного природного ряду відрізняються від еталону рядом ознак, але вони (склад, форма, повнота і т.д.) можуть бути внесені або усунені до віку стиглості лісогосподарськими заходами: підсадками, рубками тощо. Новоутворені фітоценози є прототипами еталону і використовуються для порівняльної оцінки конкретних насаджень. Розрізняють еталони фітоценотичні і господарські.

Фітоценотичний еталон – це насадження певного типу лісу, у складі якого присутні всі без винятку види корінного лісового рослинного угруповання, незалежно від питомої ваги лісотвірної породи. До уваги беруться породи, з яких формується фітоценоз. Це – дерева едифікатори, субедифікатори та асесектатори, а також едифікаторні види трав'янистої синузії.